

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/45993> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Gageldonk, Kees van

Title: Op zoek naar onderzoek : de totstandkoming van de onderzoeksfunctie in het hoger beroepsonderwijs

Issue Date: 2017-02-14

Dankwoord

Op mijn doctoraal bul uit 1971 stond dat ik gerechtigd was de ‘summos in facultate litterarum honores’ te verwerven. Als doctorandus was ik kennelijk iemand die op weg was naar iets. Er bleef bij mij iets knagen en in de herfst van mijn loopbaan bij de HBO-raad, thans Vereniging Hogescholen, besloot ik de stap naar de hoogste eer te wagen. De stap werd makkelijk gemaakt door de steun die ik van mijn vrouw Lenny en onze kinderen Floor en Karlijn kreeg. In momenten van vertwijfeling of ik wel door moet gaan, gaf die steun mij weer nieuwe energie. Ik ben mijn promotor Willem Otterspeer en copromotor Pieter Slaman dankbaar dat zij het hebben aangedurfd iemand te begeleiden die na bijna 40 jaar buiten de wetenschap te hebben vertoefd, besloot die stap te zetten. Hun aansporingen om niet te versagen, zijn voor mij zeer belangrijk geweest. Ik ben Adriaan in 't Groen dankbaar omdat hij mij ertoe heeft gebracht het knagende gevoel dat ik nog iets moest afmaken, in daden om te zetten. Dank ben ik ook verschuldigd aan Richard 't Hart, die in verschillende fasen van het onderzoek als praatpaal heeft gefungeerd. De gesprekken met Hennie Kemner, Frans Leijnse, Willy van Lieshout, Ferdinand Mertens, Henk Mulders en Paul Verburt waren nuttig en inspirerend. Dit onderzoek had waarschijnlijk nog veel langer geduurd als de toenmalige directie van de HBO-raad, Arian van Staa en Ad de Graaf, niet hadden ingestemd met mijn verzoek om een dag per week betaald verlof. Daarvoor ben ik hen dank verschuldigd. Het Centrum voor Regionale Kennisontwikkeling/Leiden University Dual PhD Centre heeft mij alle faciliteiten verleend die een promovendus zich maar kan wensen. Zij hebben mij ook bijgestaan mijn weg te vinden in de regels en procedures van de universiteit. De periode dat de lectoraten ingang vonden bij de hogescholen, bracht veel contacten met zich mee die mij elk op hun eigen wijze hebben geïnspireerd. Ik noem de lectoren, de bestuurders van de hogescholen, de bestuursleden van de SKO en leden van de evaluatiecommissies, die ik als secretaris terzijde mocht staan. Verder mijn ambtelijke collega's bij de HBO-raad, SIA, de hogescholen, het ministerie van OCW, de werkgeversorganisaties en NWO.

Ik draag dit onderzoek op aan mijn ouders, die er een eer in stelden hun kinderen de kansen te bieden om hoger onderwijs te volgen, die hen zijn onthouden. In de jaren twintig van de vorige eeuw was het in hun sociale milieu nu eenmaal niet de gewoonte dat er werd doorgeleerd.

Lijst van gebruikte afkortingen

AAF: Agogische Academie Friesland

ACO: Adviescommissie Onderwijsaanbod

AD: associate degree

AIO: assistent in opleiding

AWT: Adviesraad voor Technologie en Wetenschapsbeleid

BIG: Wet op de Beroepsbeoefening in de Individuele Gezondheidszorg

BKO: Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek van de HBO-raad

CAB: College voor Arbeidsvoorwaarden Beleid van de HBO-raad

cao: collectieve arbeidsovereenkomst

CERI: Centre for Educational Research and Innovation, gelieerd aan de OECD

DGW: Directoraat-Generaal Wetenschappelijk Onderwijs

DGHW: Directoraat-Generaal Hoger Onderwijs en Wetenschap

EGKS: Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

EEG: Europese Economische Gemeenschap,

ERiC: Evaluating Research in Context,

EU: Europese Unie.

Eurashe: European Association of Institutions of Higher Education

FTE: full time equivalent

HAVO: hoger algemeen voortgezet onderwijs

HBO: hoger beroeponderwijs

HOAK nota: Hoger Onderwijs: Autonomie en Kwaliteit

HOOP: Hoger Onderwijs en Onderzoeksplan

HOT nota: nota Hoger onderwijs in de toekomst

HGZO: Hoger Gezondheidszorg Onderwijs

HEAO: Hoger Economisch en Administratief Onderwijs

HTS: Hogere Technische School

ICES-KIS: een subsidieregeling van het ministerie van Economische Zaken

IHBO: instituut voor hoger beroepsonderwijs

ISO: Interstedelijk Studenten Overleg

IUT: Instituts Universitaires de Technologie

KLOS: kleuterleidster opleidingsschool

KNAW: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

KOP-model: Kennis, Onderwijs en Praktijk

MTS: Middelbare Technische School

Ministerie van OCW: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

MKB: midden- en kleinbedrijf.

MKB-Nederland: ondernemersorganisatie

MO opleiding: lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs

NHTV: Breda university of applied sciences⁶²⁶

NAVO: Noord-Atlantische Verdragsorganisatie

NVAO: Nederlands Vlaamse Accreditatie Orgaan

NWO: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek

NUS: non-university sector

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

PA: pedagogische academie

Pabo: Pedagogische Academies voor leraren basisonderwijs

PPP: professioneel promotieplan

RAAK: Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie

REF: Research Excellence Framework

RPBO: Rechtspositiebesluit onderwijspersoneel

SEP: Standard Evaluation Protocol

⁶²⁶ Sommige hogescholen gebruiken de Engelstalige benaming voor hogeschool – university of applied sciences – ook in hun Nederlandse communicatie

SIA: Stichting Innovatie-Alliantie

SER: Sociaal Economische Raad

SHF: Sociaal Hoger Onderwijs Friesland

SKO: Stichting Kennisontwikkeling hbo

STC nota: Schaalvergroting in het hoger beroepsonderwijs

TCNN: Technologie Centrum Noord Nederland

THES: Times Higher Education World University Rankings van 2013

TKI: Topconsortia voor Kennis en Innovatie

TNO: onafhankelijke onderzoeksorganisatie

UAS: Universites of Applied Sciences, de Engelse naam voor hogescholen

Uasnet: European Network for Universites of Applied Sciences

UTS: uitgebreid technisch onderwijs

VMTS: Vereniging van Middelbare Technische Scholen

VNO-NCW: ondernemersorganisatie

VS: Verenigde Staten van Amerika

VSNU: Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten

WAO: Wet arbeidsongeschiktheid

WHBO: Wet op het Hoger Beroepsonderwijs

WHOO: wetsontwerp Hoger Onderwijs en Onderzoek

WHW: Wet Hoger onderwijs en onderzoek

WO: wetenschappelijk onderwijs

WVO: Wet op het Voortgezet Onderwijs

ZonMw: aan NWO gelieerde organisatie voor onderzoek in de gezondheidszorg

Bronnen

Archiefmateriaal HBO-raad en SKO.

Dit bevindt zich bij de HBO-raad en bij het regieorgaan SIA van NWO

Documenten en publicaties van:

Hoger onderwijs: HBO-raad, Lectorenplatform, hogescholen, Uasnet, universiteiten, VSNU, NWO, ZonMw en ISO

Uitvoeringsinstanties: SIA en SKO

Adviesorganen en raden: AWT en onderwijsraad, CBS en WRR

Ondernemersorganisaties: VNO-NCW en MKB-Nederland

Overheid: parlement en ministeries

Internationaal: Europese Commissie, Europese Raad van Ministers en OECD

Literatuur

Andel, S.I. van, "Over het gras tussen de tegels." In: C.J.G. van Gageldonk (red) *Hoger Beroepsonderwijs in verscheidenheid naar samenhang* (Den Haag 1984) 225-240.

Baggen, Peter, *Vorming door wetenschap* (Nijmegen 1998)

Banning, Cees, *Innovatieplatform is een mislukking* In NRC Handelsblad 1 mei 2010

Beishuizen, Yvonne, Evelien Spelten en Roeland van der Rijst, *Professionaliteit van docenten: academische houding in het bbo* In: TVHO 30 (2012) 245-258

Berg, Babs van den, *Liever Edison dan Pasteur uit bbo' zegt AWT* www.scienceguide.nl/print.aspx?id=18201 (2007) Geraadpleegd 10 juni 2014

Blokhuizen, C. en F. van Montfort, *Ingenieurs, scholing en Ondernijscultuur* (Tilburg 1998)

Borgdorff, H.A., *The Conflict of the Faculties. Perspectives on Artistic Research and Academia* (Leiden 2012)

Borgdorff, Henk, Anneloes van Staa en Johannes van der Vos, *Kennis in context* In: TH&MA 5-07, 10-16

Bronneman-Helmers, R., *Overheid en Onderwijsbestel*. (Den Haag 2011)

Commissie Dynamisering, *Investeren in dynamiek* (Den Haag 2006)

W.J. Deetman: "Ontwikkelingen rondom het wetsontwerp Hoger beroepsonderwijs" in: A.J.J. in 't Groen (red) *25 jaar onderwijsbeleid in beeld gebracht* (Den Haag 1984)

Duursma, Mark, *Hogescholen schurken tegen universiteiten aan* In: NRC Handelsblad 8 juni 2005

Duursma, Mark en Guus Valk, *Wie heeft hier de leiding?* In: NRC Handelsblad 12 juni 2004.

- Edqvist O., *Layered science and science policies* In: Minerva 41 (2003) 207–221
- Enders J. H.F de Boer, D.F Westerheijden (red) *Reform of Higher Education in Europe* (Rotterdam 2011)
- Enders J. en E. de Weert, *The international attractiveness of the academic workplace in Europe* (Frankfurt am Main 2004)
- Ertzkowitz, H. en L. Leydesdorff, *The dynamics of innovation: from National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university–industry–government relations* In: Research Policy 29 (2000) 109–123
- Faber M. en D. Westerheijden, ”European degree structure and national reform” in J. Enders e.a. (red) *Reform of Higher Education in Europe* (Rotterdam 2011) 11-28
- Forum voor Praktijkgericht Onderzoek, *Bouwstenen voor de lector* (Den Haag 2012)
- Goedegebuure, L.C.J. en V.L. Meek, “Binaire systemen; een internationale beschouwing.” In: M.J.F. Hulshof (red) *Het binaire stelsel: een non-issue?* (Nijmegen 1993) 41-57
- Goedegebuure, L.C.J. en H.J. Vos, *Herstructurering van het Hoger Beroepsonderwijs: de operatie STC/HBO* (Zoetermeer 1988)
- Gibbons, Michael, Camille Limoges, Helga Nowotny, Simon Schartzmann, Peter Scott en Peter Trow, *The new production of knowledge: Dynamics of Science and Reserach in Contemporary Societies* (London 1994)
- Gibbons, Michael, Helga Nowotny en Peter Scott, *Re-Thinking Science* (London 2001)
- Gibbons, Michael, Helga Nowotny en Peter Scott, *‘Mode 2’ Revisited: The New Production of Knowledge* In: Minerva 41 (2003) 179-194
- Graaf, Thom de en Karl Dittrich, *Overheid op afstand. Essays over sturing in hoger onderwijs* (Den Haag 2015)
- Griffioen, D.M.E., *Research in Higher Professional Education. A Staff Perspective.* (Amsterdam 2013)
- Griffioen, D.M.E. en U. de Jong, *Oprattingen van docenten en niet-docenten over onderzoek in het hbo.* TVHO 28 2 (2010) 83-95
- Griffioen, D.M.E., *Research-enhanced learning and teaching is a strategy: Onderzoek in het Hoger Beroepsonderwijs: opleiden tot ‘Professional Scholar’* In: TH@MA 3-11, 52-56
- Groen, A.J.J. in ’t, *Hoger Beroepsonderwijs in woord en beeld* (Den Haag 1984)
- Groene, A. de en J. Steyaert, *Kleine mythologie van onderzoek in het HBO* In: TH&MA 3-02, 36-41
- Guagnini, A., *Technology* In: H. De Ridder-Symoens (red) *A History of the Universities. Volume III Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945)* blz. 623.
- Hazelkorn, E. *University Research management. Development research in new institutions* (Parijs 2005)

- Hazelkorn, E en A. Moynihan, "Transforming academic Practice: Human resource challenges" In: S. Kyvik en B. Lepori *The Research mission of higher education institutions outside the University sector* (Dordrecht 2010) 77-93
- Hessels, L.H. en H. van Lente, *Re-thinking new knowledge production: A literature review and a research agenda*. In: Research Policy 37 (2008) 740-760
- Huisman, J. en M. van der Wende, *Het professioneel doctoraat: wat is het en wat niet?* In TH@MA 5 05, 39-43.
- Hüsken, F.A.H. en dr. P.J. Verkerk, *Stand van zaken lectoraten in het Hoger Beroepsonderwijs*. (Groenekan 2006)
- Inspectie van het onderwijs, *Alternatieve afstudeertrajecten en de bewaking van het eindniveau in het hoger onderwijs* (Utrecht 2011)
- Kemenade, J.A. van, en V.S. Raa, "Het Schoolwezen" In: J.A. van Kemenade (red) *Onderwijs: bestel en beleid Deel 1. Onderwijs in hoofdlijnen*. (Groningen 1986) 31-108
- Kemner, H.A.J., "Binaire roerselen" In: M.J.J. Hulshof (red) *Het binaire stelsel: een non issue?* (Nijmegen 1993) 7-25
- Leijnse, F. L., *Hogescholen tien jaar vooruit. Bericht van de voorzitter* (Den Haag 2000)
- Leijnse, F. L., *Hooggeleerde domheid en andere gebreken. Over de kennisproductie in de polder* (Utrecht 2005)
- Leijnse, F.L., J. Hulst en L. Vroomans, *Passie en precisie* (Utrecht 2006)
- Legislative Analyst's Office California, *The Master Plan at 50. Greater than the sum of its parts- Coordinating higher education in California*" (Januari 2010)
- Lepori B. en S. Kyvik, "Sitting in the Middle: Tensions and Dynamics of research in UASs" In S. Kyvik en B. Lepori (ed) *The Research Mission of Higher Education Institutions outside the University Sector* (Dordrecht 2010) 259-271
- Maassen, P. en B. Stensaker, *The knowledge triangle, European higher education policy logics and policy implications*. In: Higher Education 61 (2011) 757-769
- Meent, Y. van de en R. van Vliet, *Een snuffe universiteit* In: NRC Handelsblad van 9 juli 2005
- Mertens, F.J.H., *Meer van hetzelfde? Over de beweging van het onderwijs* (Utrecht 2001)
- Mertens, F.J.H., *De actualiteit van ambtenaar Max Goote*. Niet gepubliceerd artikel
- Mertens, F.J.H., *Vriendelijke converseren en krachtig optreden: over vakmanschap in de beleidsadvisering*. (Rotterdam 1996)
- Mertens, F.J.H., *Het idee van de lector in het HBO* Niet gepubliceerd artikel
- Moor, R.A. de, "Onderwijswetgeving: een instrument voor onderwijsvernieuwing? In: A.J.J. in 't Groen (red) *25 jaar Onderwijsbeleid in beeld gebracht*" (Den Haag 1984) 125-146
- Neave, G., *Diversity, differentiation and the market: the debate we never had but which we ought to have done* In: Higher Education Policy 13 (2000) 7-21

- Otterspeer, W., *De wiekslag van hun geest* (Leiden 1992)
- Pais, A., “Nieuwe HBO-wet is nodig om HBO de broodnodige versterking te geven” in: A.J.J. in 't Groen (red) *25 jaar Onderwijsbeleid in beeld gebracht* (Den Haag 1984) 81-93
- Ponte, P. *Actie-onderzoek door docenten: uitvoering en begeleiding in theorie en praktijk*. (Leuven/Apeldoorn 2002)
- Porcu, Ornella, *MKB innoveert op eigen manier* In: Het Financieele Dagblad 19 november 2004
- Porcu, Ornella, *Syntens laakt harde opstelling MKB* In: Het Financieele Dagblad 22 november 2004.
- Porter, Roy, “The scientific revolution and universities.” In: H. De Ridder-Symoens (ed) *A history of the university in Europe.* Volume II *Universities in early modern Europe (1500-1800)* (Cambridge 1996) 531-562
- Pot, F., *De eigen waarde van praktijkgericht onderzoek* (Leiden 2012)
- Reijn, Gerard, *Fontys opent aanval op universiteiten* In: Volkskrant 10 juni 2005 <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/685258/2005/06/10/Fontys-opent-aanval-op-universiteiten.dhtml>. Geraadpleegd 22 april 2014
- Renique, Chiel, *Hogescholen als belangrijke schakel in de kennisketen*. In: TH&MA 2-08, 4-7
- Riet, S.P. van 't, *Slimmer in 2030* (Amsterdam 2013)
- Rooy, Piet de, *Republiek van rivaliteiten. Nederland sinds 1813* (Amsterdam 2005)
- Rooy, Piet de, en Henk te Velde, *Met Kok. Over veranderend Nederland* (Amsterdam 2005)
- Rüegg, Walter, “Themes” In: H. De Ridder-Symoens (red) *A history of the university in Europe. Volume 1 Universities in the Middle Ages* (Cambridge 1992) 3-34
- Rupp, J.C.C., *Van oude en nieuwe universiteiten* (Den Haag 1997)
- Schippers, Hans, *Van tusschenlieden tot ingenieurs* (Hilversum 1989)
- Schuyt, C.J.M. en E. Taverne, *1950. Welvaart in zwart wit* (Den Haag 2000)
- Scienceguide, *Pauwen in de kippensoep* <http://www.scienceguide.nl/201001/pauwen-in-de-kippensoep.aspx> (2010) Geraadpleegd 21 december 2015
- SIA Nationaal regiorgaan praktijkgericht onderzoek. <http://www.sia-projecten.nl/projectenbank> Geraadpleegd 15 augustus 2016
- Slaman, P.J., *Staat van de student. Twee honderd jaar politieke geschiedenis van studiefinanciering in Nederland* (Amsterdam 2015)
- Smiers, J., *HBO moet zijn nek durven uitsteken* In: NRC Handelsblad 11 januari 2001.
- Stam, J. P.G Kroeger, M. van Weezel en A.M.L van Wieringen, *Hoog gegrepen. Tien bewindslieden, universiteiten en politiek* (Amsterdam 1995)
- Stokes Donald E., *Pasteur's Quadrant: Basic Science and Technological Innovation*. (Washington DC 1997)

- Tushman, M. en C. O'Reilly, *Research and relevance. Implications for Pasteur's quadrant for doctoral programs and faculty development*" In: Academy of Management Journal 50 (4) (2007) 769-774
- Uijterwijk, J.G., *Laveren in zwaar weer". De wisselwerking tussen overheidsbeleid en bestuurlijk optreden in het HBO* (Tilburg 2015)
- Veld, R.J. in 't, *Twaalfeneenhalf jaar schaalvergroting in het hbo en nog veel meer....* (Amsterdam 1999)
- Verger, J., "Patterns" in: H. De Ridder-Symoens (red) *A history of the university in Europe.*" Volume I *Universities in the Middle Ages* (Cambridge 1992) 35-74
- Verschuren, P.J.M., *Onderzoek in het hbo-onderwijs: voldoende doordacht, wetenschappelijk, verantwoord* In: TVHO 29 3 (2011) 133-148.
- Verschuren, P.J.M., *Praktijkgericht onderzoek door hbo-instellingen; diversiteit, wetenschappelijkheid en complexiteit* In: TVHO 30 2 (2012) 93-112
- Vrijlandt, W.S., *Scholen werden hogescholen. De schaalvergroting in het hoger beroepsonderwijs in de jaren tachtig van de vorige eeuw* (Groningen 2010)
- Vugt, F. van, "Responding to the EU innovation strategy" In J. Enders, H.F de Boer, D.F Westerheijden (red) *Reform of Higher Education in Europe* (Rotterdam 2011)
- Weert, E. de, "Transformation or systems convergence?" in: J. Enders, H.F de Boer, D.F Westerheijden (red) *Reform of Higher Education in Europe* (Rotterdam 2011) 103-122
- Weert, E. de en M. Soo, *Research at universities of applied sciences in Europe* (Enschede 2009)
- Wende, Marijk van der, Frank Wamelink en Paul van Deursen *Kwaliteitszorg van onderzoek in het HBO: Het Sci-Quest/Lect project aan de Hogeschool Utrecht* In TH&MA 14, 01
- Wieringen, A.M.L. van, *De identiteit van het hoger beroepsonderwijs.* (Amsterdam 1975)
- Zeegers, Ch. M., *Hoger Beroepsonderwijs. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van nationale overheidsorganen op het terrein van het hoger beroepsonderwijs* (Zoetermeer/Den Haag 1999)
- Zee, F.A. van der, *Reinventing industry* HSB discussiepaper (Den Haag 2011)

Tijdslijn

1876 Wet op het hoger onderwijs

1918 Oprichting ministerie van onderwijs

1919 Nijverheidswet

1960 Wet op het wetenschappelijke onderwijs

1963 Wet op het voortgezet onderwijs

1968 Nota Posthumus

1970 Instelling commissie ontwikkeling wetenschappelijk onderwijs

1971 Nota inzake de verbetering van de planning van het postsecundair onderwijs

1972 Nota Op weg naar hoger onderwijs nieuwe stijl

1975 Oprichting HBO-raad

1975 Wet herstructurering wetenschappelijk onderwijs

1975 Contourennota

1976 Nota Hoger onderwijs in de toekomst

1978 Nota Hoger onderwijs voor velen

1981 Wet tweefasenstructuur wetenschappelijk onderwijs

1983 Nota schaalvergroting in het hoger beroepsonderwijs

1985 Wet op het hoger beroepsonderwijs

1985 Nota Hoger onderwijs: autonomie en kwaliteit

1992 Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

1993 Eerste cao voor het hoger beroepsonderwijs

1994 Instelling vernieuwingsfonds

1999 Verklaring van Bologna

1999 Toespraak F. Mertens

2000 Verklaring van Lissabon

2000 Publicatie Hogescholen tien jaar vooruit van F. Leijnse

2001 Oprichting stichting kennisontwikkeling hbo

2001 Convenant lectoraten en kenniskringen

2004 Vernieuwd convenant lectoraten en kenniskringen

2004 Start Raak programma

2006 Wetsontwerp op het hoger onderwijs en onderzoek

2007 Brancheprotocol kwaliteitszorg onderzoek

2008 Intrekken wetsontwerp op het hoger onderwijs en onderzoek

2008 Start Raak Pro programma